

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-yil 4-son

VOLUME 6 / ISSUE 4 / 2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.4>.

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence>

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev, Y. Yarmolik, E. Sharipov,
K. Abduvaliyeva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Vebsayt: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnoma

№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 26-avgustda

bosmaxonaga topshirildi.

Qog'oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog'i: 24,5

Adadi: 100. Buyurtma: № 81.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

Bosmaxona manzili:

100047. Toshkent shahri,

Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi direktori, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

MAS'UL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basini mudiri, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

J. Blum – Amerika Qo'shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSH)

M. Vishovaty – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

A. Xashimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz ta'lim bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

X. Xayitov – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqni sohalararo o'rganish fakulteti Tadqiqot markazi rahbari, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

G. Yo'ldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

A. Yo'ldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ommaviy huquq fakulteti Tadqiqot markazi yetakchi ilmiy xodimi, yuridik fanlar doktori, dotsent

R. Altiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoiy odil sudlov fakulteti dekani, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, professor v.b.

M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho'basini professori v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasini dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

D. So'fiyeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basini katta o'qituvchisi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев, Е. Ярмолик,
Э. Шарипов, К. Абдувалиева,
М. Шарифова, Ш. Бекназарова,
Х. Юлдашева

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт:

jurisprudence.tsul.uz

Е-mail:

lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс:

1387.

Свидетельство

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
26.08.2026.
Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 24,5. Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 81.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – директор Высшей школы правовых исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – заведующий сектором узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по филологическим наукам, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

А. Хашимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

М. Ахмедшаева – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

Э. Эгамбердиев – руководитель Исследовательского центра факультета междисциплинарного изучения права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

Ш. Исмоилов – заведующий сектором трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Г. Узакова – заведующая сектором экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Г. Юлдашева – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Юлдошев – ведущий научный сотрудник Исследовательского центра факультета публичного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Р. Алтиев – декан факультета уголовного правосудия Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, и. о. профессора

М. Курбанов – и. о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

Ф. Хамдамова – и. о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

Д. Суфиева – старший преподаватель сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission at the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev, E. Yarmolik, E. Sharipov,
K. Abduvalieva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Editorial office address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz
E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 26.08.2026.
Paper size: A4. Cond.p.f: 24,5.
Units: 100. Order: № 81.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

J. Allayorov – Director of the Graduate School of Legal Research of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR

N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

M. Vishovaty – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

A. Khashimhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

E. Egamberdiev – Head of the Research Center of the Faculty of Interdisciplinary Studies of Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

G. Uzakova – Head of the Department of Environmental Law of the Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Yuldoshev – Leading Research Fellow of the Research Center of the Faculty of Public Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

R. Altiev – Dean of the Faculty of Criminal Justice of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Acting Professor

M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

D. Sufieva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

- 11 **SAYDULLAYEV SHAXZOD ALIXANOVICH**
Qonunchilikdagi bo'shliqlarni aniqlashda normativ-huquqiy hujjatlar ijrosi monitoringining ahamiyati
- 20 **ALLAYAROVA SOLIXA NARZULLOYEVNA**
Yuridik germeneytikaning nazariy-metodologik asoslari
- 26 **SULTANOVA SABOXAT ALISHEROVNA**
Tartibga solish ta'sirini baholash va huquqiy monitoringni takomillashtirishning nazariy-huquqiy masalalari
- 34 **UMAROVA IRODA MUXAMEDOVNA**
Ijtimoiy davlat shakllanishining tarixiy-huquqiy bosqichlari

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 42 **MIRZAYEV FAYZULLA IBODULLAYEVICH**
Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishda Moliyaviy razvedka bo'linmasining ma'muriy-huquqiy maqomi
- 48 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**
Hukumatni shakllantirish va javobgarligi: O'zbekiston modeli va xorijiy tajriba
- 57 **RAIMOV ELBEK BAHODIR O'G'LI, ABDUMO'MINOVA SALOMAT OTABEKOVNA**
O'zbekiston Respublikasining "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonunining huquqiy tahlili
- 63 **AZIMOV AZIMBEK AZIZBEK O'G'LI**
Yoshlar bandligini qo'llab-quvvatlashda hududiy "Yo'l xaritalari"ni joriy etishning ahamiyati

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 70 **RUZINAZAROV SHUXRAT NURALIYEVICH, TOSHKANOV NURBEK BAHRIDDINOVICH**
Raqamli tadbirkorlikni huquqiy tartibga solish tendensiyalari
- 77 **BOZAROV SARDOR SOXIBJONOVICH**
Sun'iy intellekt tizimlarining fuqarolik-huquqiy javobgarligi: zamonaviy huquqiy muammolar va tartibga solish yondashuvlari
- 86 **XODJIYEV YUNUS MUXITDINOVICH**
Ko'char ashyolarga bo'lgan mulk huquqidan voz kechishning ayrim masalalari
- 93 **SATVALDIYEVA YULDUZXON XATAMJAN QIZI**
Sanoat namunalarini huquqiy muhofaza qilish muammolari va ularning dekorativ-amaliy san'at asarlari bilan nisbati
- 100 **KAN YEKATERINA EDUARDOVNA**
Klinik amaliyotda "yashirin sun'iy intellekt" (shadow AI): shifokorlarning undan ruxsatsiz foydalanishini nazorat qilishning huquqiy mexanizmlari
- 108 **RAXMONOV TOLIB TURG'UN O'G'LI**
Raqamli moliyaviy aktivlarning fuqarolik-huquqiy tabiati
- 115 **BERDIBAYEV SARDOR YERKABOY O'G'LI**
"Animus fraudandi": xalqaro xususiy huquqda qonunni chetlab o'tishni isbotlashning doktrinal huquqiy asoslari

121 JO'RAQULOVA HILOLA O'KTAM QIZI

Regress fuqarolik-huquqiy javobgarlik tizimining muhim va zarur tarkibiy elementi

127 RAHIMOV JALOLIDDIN XAYTBOY O'G'LI

Steyblkoinlar orqali to'lov qilishning shartnomaviy asoslari tavsifi

132 OLLABERGANOV JUR'ATBEK MANSURBEK O'G'LI, XADJIYEV AZIZBEK KADAMBAYEVICH

O'zbekiston Respublikasi fuqarolik huquqida raqamli aktivlar va elektron bitimlarni tartibga solishning dolzarb muammolari

138 BAXROMOVA NILUFAR XOSHOVNA

Raqamli marketingda firibgarlik va chalg'ituvchi amaliyotlarga qarshi huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish: fuqarolik-huquqiy yondashuv

145 SAMANDAROVA FERUZA BAXROMJON QIZI

Davlat xaridlari jarayonini elektronlashtirish sharoitida shartnomaviy munosabatlarni huquqiy tartibga solish

12.00.06 – TABIIY RESURLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

153 UZAKOVA GO'ZAL SHARIPOVNA

Atrof-muhitni xalqaro-huquqiy muhofaza qilishda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Atrof-muhit bo'yicha dasturi (UNEP)ning o'rni va roli

161 KENJAYEV RUSTAM XAYDAROVICH

Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlardan foydalanish va muhofaza qilishda ekologik nazoratning o'rni va ahamiyati

168 RAHMATOVA DILAFRUZ IXTIYOR QIZI

Elektron chiqindilar bilan bog'liq munosabatlarni huquqiy tartibga solishning fragmentarlari

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

180 PRIMOV BAXTIYOR OLIM O'G'LI

Kriptoalyutadan jinoiy maqsadlarda foydalanish: jinoyat-huquqiy jihatlar

185 JUMANAZAROVA MARJONA BOTIR QIZI

Ehtiyotsizlik orqasida sodir etilgan jinoyatlar uchun jinoiy javobgarlikni tabaqalashtirishning jinoyat-huquqiy muammolari: Germaniya va Fransiya jinoyat qonunchiligining qiyosiy-huquqiy tahlili

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

192 XALILOV SHOHROH MIRZO BOYMUROD O'G'LI

Tergovda ayblovga moyillik: kognitiv sabablar, qiyosiy-huquqiy tahlil va protsessual bartaraf etish mexanizmlari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

200 BAZARBAEVA SHAXLO RAXIMOVNA, RASULOV JURABEK ABDUSAMIYEVICH

Xalqaro huquqda kiberurush va kiberoperatsiyalar: farqlash hamda huquqiy tartibga solish muammolari

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 САЙДУЛЛАЕВ ШАХЗОД АЛИХАНОВИЧ

Значение мониторинга исполнения нормативно-правовых актов в выявлении пробелов в законодательстве

20 АЛЛАЯРОВА СОЛИХА НАРЗУЛЛОЕВНА

Теоретико-методологические основы юридической герменевтики

26 СУЛТАНОВА САБОХАТ АЛИШЕРОВНА

Теоретико-правовые вопросы совершенствования оценки регуляторного воздействия и правового мониторинга

34 УМАРОВА ИРОДА МУХАМЕДОВНА

Историко-правовые этапы формирования социального государства

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

42 МИРЗАЕВ ФАЙЗУЛЛА ИБОДУЛЛАЕВИЧ

Административно-правовой статус подразделения финансовой разведки в сфере противодействия легализации преступных доходов

48 АЛИМОВ БОТУ БАБИРОВИЧ

Формирование и ответственность Правительства: модель Узбекистана и зарубежный опыт

57 РАИМОВ ЭЛБЕК БАХОДИР УГЛИ, АБДУМУМИНОВА САЛОМАТ ОТАБЕКОВНА

Правовой анализ Закона Республики Узбекистан «О персональных данных»

63 АЗИМОВ АЗИМБЕК АЗИЗБЕК УГЛИ

Значение внедрения региональных «дорожных карт» в поддержке занятости молодёжи

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

70 РУЗИНАЗАРОВ ШУХРАТ НУРАЛИЕВИЧ, ТОШКАНОВ НУРБЕК БАХРИДДИНОВИЧ

Тенденции правового регулирования цифрового предпринимательства

77 БОЗАРОВ САРДОР СОХИБЖОНОВИЧ

Гражданско-правовая ответственность систем искусственного интеллекта: современные правовые проблемы и подходы к регулированию

86 ХОДЖИЕВ ЮНУС МУХИТДИНОВИЧ

Некоторые вопросы отказа от права собственности на движимые вещи

93 САТВАЛДИЕВА ЮЛДУЗХОН ХАТАМЖАН КИЗИ

Проблемы правовой охраны промышленных образцов и их соотношение с произведениями декоративно-прикладного искусства

100 КАН ЕКАТЕРИНА ЭДУАРДОВНА

«Теневой искусственный интеллект» (Shadow AI) в клинической практике: правовые механизмы контроля за его несанкционированным использованием врачами

108 РАХМОНОВ ТОЛИБ ТУРГУН УГЛИ

Гражданско-правовая природа цифровых финансовых активов

115 БЕРДИБАЕВ САРДОР ЕРКАБОЙ УГЛИ

Animus fraudandi: доктринально-правовые основы доказывания обхода закона в международном частном праве

121 ЖУРАКУЛОВА ХИЛОЛА УКТАМ КИЗИ

Регресс как важный и необходимый элемент системы гражданско-правовой ответственности

127 РАХИМОВ ЖАЛОЛИДДИН ХАЙТБОЙ УГЛИ

Характеристика договорных основ осуществления платежей посредством стейблкоинов

132 ОЛЛАБЕРГАНОВ ЖУРАТБЕК МАНСУРБЕК УГЛИ, ХАДЖИЕВ АЗИЗБЕК КАДАМБАЕВИЧ

Актуальные проблемы регулирования цифровых активов и электронных сделок в гражданском праве Республики Узбекистан

138 БАХРОМОВА НИЛУФАР ХОШИМОВНА

Совершенствование правовых механизмов противодействия мошенничеству и вводящим в заблуждение практикам в цифровом маркетинге: гражданско-правовой подход

145 САМАНДАРОВА ФЕРУЗА БАХРОМЖОН КИЗИ

Правовое регулирование договорных отношений в условиях перевода процесса государственных закупок в электронную форму

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

153 УЗАКОВА ГУЗАЛ ШАРИПОВНА

Роль и значение программы ООН по окружающей среде (ЮНЕП) в международном экологическом праве

161 КЕНЖАЕВ РУСТАМ ХАЙДАРОВИЧ

Роль и значение экологического контроля в использовании и охране земель сельскохозяйственного назначения

168 РАХМАТОВА ДИЛАФРУЗ ИХТИЁР КИЗИ

Фрагментарность правового регулирования обращения с электронными отходами

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

180 ПРИМОВ БАХТИЁР ОЛИМ УГЛИ

Использование криптовалюты в преступных целях: уголовно-правовые аспекты

185 ЖУМАНАЗАРОВА МАРЖОНА БОТИР КИЗИ

Уголовно-правовые проблемы дифференциации уголовной ответственности за преступления, совершённые по неосторожности: сравнительно-правовой анализ уголовного законодательства Германии и Франции

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

192 ХАЛИЛОВ ШОХРУХ МИРЗО БОЙМУРОД УГЛИ

Обвинительный уклон в расследовании: когнитивные причины, сравнительно-правовой анализ и процессуальные механизмы его устранения

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

200 БАЗАРБАЕВА ШАХЛО РАХИМОВНА, РАСУЛОВ ЖУРАБЕК АБДУСАМИЕВИЧ

Кибервойна и кибероперации в международном праве: проблемы разграничения и правового регулирования

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

- 11 **SAYDULLAEV SHAKHZOD ALIKHANOVICH**
The importance of monitoring the implementation of normative legal acts in identifying gaps in legislation
- 20 **ALLAYAROVA SOLIKHA NARZULLOEVNA**
Theoretical and methodological foundations of legal hermeneutics
- 26 **SULTANOVA SABOKHAT ALISHEROVNA**
Theoretical and legal issues of improving regulatory impact assessment and legal monitoring
- 34 **UMAROVA IRODA MUKHAMEDOVNA**
Historical and legal stages of the social state formation

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

- 42 **MIRZAEV FAYZULLA IBODULLAEVICH**
Administrative and legal status of the financial intelligence unit in combating criminal income legalization
- 48 **ALIMOV BOTU BABIROVICH**
Formation and accountability of the government: the Uzbekistan model and foreign experience
- 57 **RAIMOV ELBEK BAHODIR UGLI, ABDUMUMINOVA SALOMAT OTABEKOVNA**
Legal analysis of the law of the Republic of Uzbekistan “On personal data”
- 63 **AZIMOV AZIMBEK AZIZBEK UGLI**
The importance of implementing regional “Roadmaps” in supporting youth employment

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 70 **RUZINAZAROV SHUKHRAT NURALIEVICH, TOSHKANOV NURBEK BAHRIDDINOVICH**
Trends in legal regulation of digital entrepreneurship
- 77 **BOZAROV SARDOR SOKHIBJONOVICH**
Civil liability of artificial intelligence systems: contemporary legal issues and regulatory approaches
- 86 **KHODJIEV YUNUS MUKHITDINOVICH**
Certain issues of renunciation of ownership rights to movable property
- 93 **SATVALDIEVA YULDUZKHON KHATAMJAN KIZI**
Issues of legal protection of industrial designs and their interrelation with works of decorative and applied art
- 100 **KAN EKATERINA EDUARDOVNA**
“Shadow artificial intelligence” (Shadow AI) in clinical practice: legal mechanisms for monitoring its unauthorized use by doctors
- 108 **RAKHMONOV TOLIB TURGUN UGLI**
Civil law nature of digital financial assets
- 115 **BERDIBAEV SARDOR ERKABOY UGLI**
Animus fraudandi: doctrinal legal foundations for proving evasion of law in private international law
- 121 **JURAKULOVA HILOLA UKTAM KIZI**
Regression is an important and necessary structural element of the system of civil law liability
- 137 **RAHIMOV JALOLIDDIN KHAYTBOY UGLI**
Characteristics of the contractual framework for payments using stablecoins

132 **OLLABERGANOV JURATBEK MANSURBEK UGLI, KHADJIEV AZIZBEK KADAMBAEVICH**
Current issues in the regulation of digital assets and electronic transactions in the civil law of the Republic of Uzbekistan

138 **BAKHROMOVA NILUFAR KHOSHIMOVNA**
Improving legal mechanisms for combating fraud and misleading practices in digital marketing: a civil law approach

145 **SAMANDAROVA FERUZA BAKHROMJON KIZI**
Legal regulation of contractual relations in the context of the digitalization of the public procurement process

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW.
ENVIRONMENTAL LAW

153 **UZAKOVA GUZAL SHARIPOVNA**
The role and significance of the United Nations Environment Programme (UNEP) in the international legal protection of the environment

161 **KENJAEV RUSTAM KHAYDAROVICH**
The role and significance of environmental control in the use and protection of agricultural land

168 **RAKHMATOVA DILAFRUZ IKHTIYOR KIZI**
Fragmentariness of legal regulation of electronic waste management

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

180 **PRIMOV BAKHTIYOR OLIM UGLI**
Criminal use of cryptocurrency: criminal-legal aspects

185 **JUMANAZAROVA MARJONA BOTIR KIZI**
Criminal-legal problems of differentiating criminal liability for crimes committed due to negligence: a comparative-legal analysis of German and French criminal legislation

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND
FORENSIC EXPERTISE

192 **KHALILOV SHOHRUH MIRZO BOYMUROD UGLI**
Accusation bias in criminal investigations: cognitive causes, comparative legal analysis, and procedural mechanisms for its elimination

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

200 **BAZARBAEVA SHAKHLO RAKHIMOVNA, RASULOV JURABEK ABDUSAMIEVICH**
Cyberwarfare and cyber operations in international law: problems of delimitation and legal regulation

Kelib tushgan / Получено / Received: 16.07.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 04.08.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 26.08.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.4./BXTL1515>

UDC: 347.44:336.5:004(045)(575.1)

DAVLAT XARIDLARI JARAYONINI ELEKTRONLASHTIRISH SHAROITIDA SHARTNOMAVIY MUNOSABATLARNI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH

Samandarova Feruza Baxromjon qizi,

Toshkent davlat yuridik universiteti
tayanch doktoranti

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6404-4893>

e-mail: feruuzzakh99@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada davlat xaridlari jarayonining elektronlashuvi sharoitida shartnomaviy munosabatlarni huquqiy tartibga solish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi elektron davlat xaridlari shartnomasining fuqarolik-huquqiy tabiatini nazariy jihatdan aniqlash va xorijiy tajriba asosida milliy qonunchilikni takomillashtirish yo'llarini belgilashdir. Qiyosiy-huquqiy va tizimli-strukturaviy tahlil metodlaridan foydalangan holda Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya va Qozog'iston modellari o'rganilgan. Natijada elektron shartnoma, elektron imzo va raqamli identifikatsiyaning yozma shaklga tenglashtirilishi tamoyili asoslanadi hamda xaridlar siklini to'liq raqamlashtirish zarurati ko'rsatiladi. Xulosalar Fuqarolik kodeksi va davlat xaridlari qonunchiligini takomillashtirishga qaratilgan aniq takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: davlat xaridlari, raqamlashtirish, shartnomaviy munosabatlar, elektron shartnoma, elektron raqamli imzo, fuqarolik-huquqiy tartibga solish, xaridlar platformasi

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДОГОВОРНЫХ ОТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕВОДА ПРОЦЕССА ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК В ЭЛЕКТРОННУЮ ФОРМУ

Самандарова Феруза Бахромжон кизи,

базовый докторант
Ташкентского государственного
юридического университета

Аннотация. В статье анализируются вопросы правового регулирования договорных отношений в условиях перевода процесса государственных закупок в электронную форму. Цель исследования заключается в теоретическом определении гражданско-правовой природы электронного договора в сфере государственных закупок и выявлении направлений совершенствования национального законодательства с учётом зарубежного опыта. С использованием сравнительно-правового и системно-структурного методов проанализированы модели Европейского союза, Республики Корея и Казахстана. В результате исследования обосновывается принцип приравнивания электронного договора, электронной подписи и цифровой идентификации к письменной форме, а также необходимость полной цифровизации закупочного цикла. В заключении сформулированы конкретные предложения по совершенствованию Гражданского кодекса и законодательства о государственных закупках.

Ключевые слова: государственные закупки, цифровизация, договорные отношения, электронный договор, электронная цифровая подпись, гражданско-правовое регулирование, закупочная платформа

**LEGAL REGULATION OF CONTRACTUAL RELATIONS IN THE CONTEXT
OF THE DIGITALIZATION OF THE PUBLIC PROCUREMENT PROCESS****Samandarova Feruza Bakhromjon kizi,**

Basic Doctoral Student at Tashkent State University of Law

Abstract. The article analyzes the issues of legal regulation of contractual relations in the context of the digitalization of the public procurement process. The aim of the study is to theoretically determine the civil law nature of the electronic public procurement contract and to determine ways to improve national legislation based on foreign experience. The models of the European Union, South Korea, and Kazakhstan were studied using comparative-legal and systemic-structural analysis methods. As a result, the principle of equating electronic contract, electronic signature and digital identification to written form is justified, and the need for full digitalization of the procurement cycle is shown. The article concludes with specific proposals aimed at improving the Civil Code and public procurement legislation.

Keywords: public procurement, digitalization, contractual relations, electronic contract, electronic digital signature, civil law regulation, procurement platform

Kirish

Davlat xaridlari har qanday davlatning iqtisodiy tizimida muhim o'rin tutadi va byudjet mablag'larining sezilarli qismi aynan shu jarayon orqali sarflanadi. So'nggi yillarda O'zbekistonda davlat xaridlari sohasi izchil raqamlashtirilib, an'anaviy qog'oz asosidagi tartib-taomillardan elektron platformalarga o'tildi. O'zbekiston Respublika tovar-xom ashyo birjasining rasmiy ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil yakunlariga kelib elektron davlat xaridlari hajmi oldingi yilga nisbatan 46 foizga o'sgan, bu esa birja faoliyatining barcha yo'nalishlari orasida eng yuqori o'sish sur'ati hisoblanadi. *Xarid.uzex.uz* elektron savdo tizimida o'tkazilgan savdolar natijasida byudjet va korporativ buyurtmachilar tomonidan tejalgan mablag'larning umumiy hajmi taxminan 26 foizga oshib, 9,8 trillion so'mni tashkil etdi (Uzbek Republican Commodity Exchange, 2026).

Ushbu ko'rsatkichlar shuni tasdiqlaydiki, xaridlar hajmining tez sur'atlarda o'sishi tizimning texnik imkoniyatlarini kengaytirish bilan bir qatorda, shartnomaviy munosabatlarni tartibga soluvchi huquqiy mexanizmlarning ham mutanosib ravishda takomillashtirilishini taqozo etadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 26-dekabrda PF-259-son Farmoni bilan 2030-yilgacha davlat xaridlari sohasini rivojlantirish strategiyasi tasdiqlanib, tizimga sun'iy intellekt, avtomatik monitoring va elektron-skoring elementlarini joriy etish belgilandi. Biroq jarayonning texnologik jihatdan rivojlaniishi shartnomaviy munosabatlarning fuqarolik-

huquqiy asoslarini bir xilda takomillashtirishni talab etadi. Elektron shartnoma, elektron imzo va raqamli identifikatsiyaning yuridik kuchini aniq belgilovchi izchil huquqiy asosning yetarli darajada shakllanmaganligi mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

Tadqiqotning maqsadi davlat xaridlari jarayonining elektronlashuvi sharoitida shartnomaviy munosabatlarning fuqarolik-huquqiy tabiatini nazariy jihatdan aniqlash hamda xorijiy davlatlar tajribasi asosida O'zbekiston qonunchiligini takomillashtirish yo'nalishlarini belgilashdan iborat.

Elektron shartnomalarning huquqiy tabiati bo'yicha xorijiy va mahalliy olimlar turli yondashuvlarni ilgari surgan. A. Davidson (2009) elektron bitimlarning huquqiy tabiatini elektron hujjatlarning yozma shaklga tenglashtirilishi va elektron imzoning yuridik kuchi orqali izohlaydi. A. Prijennikova va G. Kolyada (2020) elektron shartnomani taraflar irodasini raqamli muhitda ifodalash vositasi sifatida talqin etadi. I. Rustambekov (2017) esa elektron shartnomani elektron tijoratda foydalaniladigan elektron hujjatning bir turi sifatida ta'riflaydi. Biroq elektron davlat xaridlari shartnomasining fuqarolik-huquqiy tabiati va uni O'zbekiston sharoitida tartibga solish masalasi hanuz yaxlit ilmiy konsepsiya darajasida ishlab chiqilmagan.

Asosiy qism

Jahon bankining tahliliy materiallarida ta'kidlanishicha, davlat xaridlarini raqamlashtirish samaradorlik, hisobdorlik, shaffoflik va kichik hamda o'rta tadbirkorlik subyektlarining xaridlar

jarayonidagi ishtirokini kengaytirishning muhim vositasi hisoblanadi. Xususan, ma'muriy jarayonlarni soddalashtirish va raqobatni kuchaytirish hisobiga xarajatlarni 20 foizgacha va vaqt sarfini 80 foizgacha qisqartirish imkoniyati mavjudligi qayd etiladi (Tayler & Langburd Wright, 2018). Shu bilan birga, jahon miqyosida davlat xaridlarini raqamlashtirish darajasida sezilarli tafovut mavjud: ba'zi davlatlarda hali davlat shartnomalari to'g'risida ma'lumot joylashtiriladigan oddiy portal ham yo'q bo'lsa, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotiga a'zo bir qator davlatlar sun'iy intellekt va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish bosqichiga o'tgan.

Davlat boshqaruvi sohalari orasida davlat xaridlari raqamli vositalarni birinchilardan bo'lib joriy etgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi, bu jarayon 1970-yillarning oxirlaridayoq boshlangan. AQSHda 1978-yilda xaridlar to'g'risidagi ma'lumotlarni yig'ish va kuzatib borish maqsadida Federal xaridlar ma'lumotlar tizimi ishga tushirilgan bo'lib, bu shaxsiy kompyuterlarning ommalashuvi 1977-yilda *VisiCalc* dasturi bilan jihozlangan Apple II va 1981-yilda IBM PCning chiqarilishi bilan bir davrga to'g'ri kelgan. 1980–1990-yillarda Kanada, Buyuk Britaniya va AQSH hukumatlari qog'ozga asoslangan tartibtaomillardan voz kechib, xatolik ehtimolini va vaqt sarfini kamaytirish maqsadida elektron platformalarni joriy eta boshlagan, Yevropa Ittifoqi esa 1990-yillarda *Tenders Electronic Daily* elektron e'lon portalini ishga tushirgan.

Sifat jihatidan yangi bosqich, ya'ni oddiy raqamli shaklga o'tkazishdan farqli o'laroq raqamlashtirish, 2000-yillar o'rtalarida boshlangan bo'lib, bunda avtomatlashtirilgan jarayonlar, real vaqt rejimidagi ma'lumotlar va xarid bosqichlari o'rtasidagi texnik integratsiya ustuvor xususiyat kasb etadi. Janubiy Koreya Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti davlatlari orasida bu yo'nalishda yetakchilik qilgan: 1997-yilda Butunjahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish majburiyati doirasida xaridlar bozorini liberallashtirish zarurati Davlat xaridlari xizmatini isloh qilishga turtki bergan, natijada 2002-yilda KONEPS tizimi elektron hukumat strategiyasining tarkibiy qismi sifatida joriy etilgan. 2014-yilga kelib deyarli barcha rivojlangan davlatlar xarid takliflarini e'lon qilish va tender hujjatlarini taqdim etish uchun elektron platformalardan foydalanishga

o'tgan, ko'pchilik davlatlarda esa bunday platformalardan foydalanish qonun bilan majburiy qilib belgilangan. Braziliyaning *ComprasNet* platformasi elektron auksionlardan foydalanish, yetkazib beruvchilarni ro'yxatdan o'tkazish va shartnomalarni boshqarishni avtomatlashtirish orqali shaffoflik va samaradorlikni oshirishning yaxshi amaliyoti sifatida tan olingan (OECD, 2025).

O'zbekistonda raqamli davlat xaridlari tizimining rivojlanish evolyutsiyasi ma'muriy bosim va qog'ozbozlikdan butunlay algoritmlarga asoslangan xususiy-huquqiy platformagacha bo'lgan murakkab yo'lni bosib o'tdi va uni to'rtta davrga bo'lish mumkin.

Birinchi davr – tarqoq va institutsional shakllanmagan qog'oz xaridlari davri (2018-yilgacha). Ushbu davrda “davlat xaridi shartnomasi” tushunchasining yagona fuqarolik-huquqiy asosi mavjud emas edi, tizim ma'muriy buyruqbozlikka tayanar edi. Xaridlar asosan an'anaviy qog'oz shaklida, yopiq komissiyalar qaroriga muvofiq o'tkazilardi. Shartnoma tuzish jarayonida inson omili o'ta yuqori bo'lib, fuqarolik huquqining “tomonlar tengligi” va “shaffoflik” prinsiplari to'liq ta'minlanmagan.

Ikkinchi davr – yagona tizim va elektron shartnomaning qonuniy tan olinishi (2018–2021-yillar). Tizim ilk bor yaxlit huquqiy tartibga solindi va elektron shartnomalarning fuqarolik-huquqiy asosi mustahkamlandi. 2018-yil 9-apreldagi O'RQ-472-son “Davlat xaridlari to'g'risida”gi birinchi Qonun bilan ilk bor *xarid.uzex.uz* yagona axborot portali operator sifatida belgilandi. Elektron auksion va elektron do'kon vositasida shartnoma tuzish tizimi joriy etildi. Mazkur davrda platformada ofertani qabul qilish (aksept) va elektron raqamli imzo orqali shartnoma tuzishning fuqarolik-huquqiy oqibatlari tizimlashtirildi. Biroq eng murakkab xarid turlari tender va tanlovlar hanuz qog'oz shaklida va yopiq tarzda qolayotgan edi.

Uchinchi davr – tenderlarning to'liq elektronlashishi va shartnoma oldi bosqichning qat'iylashishi (2021–2025-yillar). Xarid munosabatlarining shaffofligi hamda shartnoma erkinligi prinsiplari xalqaro andozalar darajasiga olib chiqildi. Tender va eng yaxshi takliflarni tanlash jarayonlari ham *etender.uzex.uz* portaliga ko'chirilib, inson omili mutlaq cheklandi. Fuqarolik huquqi nuqtayi nazaridan, ushbu qadam

shartnoma tuzishdan oldingi bosqichda korrupsiyaviy bitimlarning oldini olish kafolati bo'ldi. Shuningdek, insofsiz ijrochilarning reyestri joriy etilib, bu shartnoma majburiyatlarini buzgan subyektlarning fuqarolik muomalasida ishtirok etish huquqini qonuniy cheklash mexanizmiga aylandi.

To'rtinchi davr – sun'iy intellekt va aqlli bitimlar tizimi (2026-yildan keyingi davr). Tizim algoritmlar orqali avtomatik nazorat qilinadigan "aqlli" ekotizimga aylanmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 26-dekabrda PF-259-son "Davlat xaridlari tizimida raqobat muhiti va shaffoflikni ta'minlash bo'yicha navbatdagi chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni bilan 2030-yilgacha davlat xaridlari sohasini rivojlantirish strategiyasi tasdiqlandi (President of the Republic of Uzbekistan, 2025). Tizimga sun'iy intellekt elementlari, narxlarni avtomatik monitoring qilish va ishtirokchilarni avtomatik baholash tizimi joriy etilmoqda. Eng muhimi, an'anaviy to'g'ridan to'g'ri shartnomalar amaliyoti deyarli to'liq bekor qilinib, shartnomaviy munosabatlar raqobatli elektron mexanizmlarga o'tkazilmoqda.

Xorijiy tajribani tahlil qilishdan avval raqamli davlat xaridlari shartnomasining fuqarolik-huquqiy tabiatini nazariy jihatdan aniqlab olish zarur.

An'anaviy fuqarolik huquqi nazariyasida shartnomaning yozma shakli tomonlarning irodasini moddiy vositada (qog'ozda) mustahkamlash va imzo orqali shu irodaning haqiqiylikni tasdiqlashni nazarda tutadi. Elektron muhitda esa ushbu ikki funksiya – irodani mustahkamlash va uni tasdiqlash – texnik jihatdan boshqacha, ammo huquqiy oqibati bo'yicha teng vositalar orqali amalga oshiriladi. Huquqshunos olim Alan Davidson (2009) o'zining "The Law of Electronic Commerce" asarida zamonaviy elektron bitimlarga doir tadqiqotlarni olib borgan bo'lib, uning fikriga ko'ra, elektron bitimlarning huquqiy tabiatini belgilashda asosiy e'tibor elektron hujjatlarning yozma shaklga tenglashtirilishi hamda elektron imzoning yuridik kuchiga qaratilishi lozim.

Ya'ni olim elektron bitimlar tuzilishini elektron raqamli imzo bilan asoslaydi: agar taraflar elektron shaklda shartnoma tuzish niyatini ifodalovchi har qanday elektron harakatni amalga oshirsa, mazkur harakat asosida tuzilgan shartnoma elektron shartnoma hisoblanib, huquqiy jihatdan qog'oz shaklda tuzilgan an'anaviy shartnomaga tenglashtiriladi.

A. Prijennikova hamda G. Kolyadalarining (2020) fikricha, elektron shartnoma fuqarolik-huquqiy munosabatlarning zamonaviy shakli sifatida taraflar erkini raqamli muhitda ifodalash vositasi hisoblanadi. Bunda elektron raqamli imzo, elektron xabarlar va axborot tizimlari orqali ifodalangan rozilik shartnomaning yozma shakliga tenglashtiriladi. Tadqiqotchi olim V. Usmonov (2021) esa internet orqali tuzilgan shartnomalarni bevosita inson faktoriga bog'liq holda ikki tomonning talab va istaklari namoyon bo'lgan, hech qanday to'siqlarsiz, oshkora va qisqa vaqt oralig'ida tuzilgan shartnomalar sifatida e'tirof etadi. I. Rustambekov (2017) esa elektron shartnomani elektron tijoratda foydalaniladigan elektron hujjatning bir turi sifatida talqin qiladi. A. Abduljalilov (2016) internetda tuziladigan shartnomalarni an'anaviy tasnifga to'liq tushmaydigan "netipik" fuqarolik shartnomalari sifatida talqin qiladi va ularni tavsiflovchi to'rtta tizim hosil qiluvchi elementni ajratib ko'rsatadi. M. Beloborodov, D. Yakovenko va Y. Nedelkina-lar (2021) esa elektron hujjat shaklida tuzilgan shartnomaning huquqiy tabiatini alohida tadqiq etib, elektron hujjat orqali ifodalangan iroda va uni tasdiqlash mexanizmi yozma shakl talablariga muvofiqligini asoslaydilar. Deng Ying (2025) O'zbekiston va Xitoy fuqarolik huquqini qiyosiy o'rganib, elektron shartnomaning yuridik kuchi, haqiqiylik shartlari hamda xavflarni boshqarish mexanizmlarini tahlil qiladi va asosiy e'tiborni Fuqarolik kodeksi hamda "Elektron hujjat aylanishi to'g'risida"gi Qonun qoidalari orqali elektron shartnomaning an'anaviy shartnomaga tenglashtirilishiga qaratadi. Ushbu qarashlar bir-birini to'ldirib, elektron davlat xaridlari shartnomasi ham mohiyatan fuqarolik-huquqiy shartnoma bo'lib, uning o'ziga xosligi irodani ifodalash va tasdiqlashning raqamli mexanizmlarida namoyon bo'lishini ko'rsatadi.

Yuqorida keltirilgan ilmiy qarashlar tahlili shuni ko'rsatadiki, hozirgacha tadqiqotlarda asosiy e'tibor elektron shartnomaning umumiy fuqarolik-huquqiy tabiatiga elektron hujjatning yozma shaklga hamda elektron imzoning qo'lyozma imzoga tenglashtirilishiga qaratilgan, biroq davlat xaridlari elektron shartnomasining huquqiy tabiati mustaqil tadqiqot predmeti sifatida deyarli o'rganilmagan. Holbuki, mazkur shartnoma an'anaviy elektron bitimlardan bir qator jihatlari

bilan farqlanadi: uning bir tarafi doimo davlat manfaatini ifodalovchi buyurtmachi hisoblanadi, iroda ifodasi va aksept oldindan belgilangan platforma protsedurasi doirasida shakllanadi, shartnoma erkinligi esa raqobat va shaffoflik tamoyillari bilan cheklanadi. Shu bois elektron shartnomaning tabiatiga oid umumiy nazariy xulosalar – irodani ifodalash va tasdiqlashning raqamli mexanizmlari haqidagi qarashlar davlat xaridlari sohasiga bevosita ko'chirib qo'llanilishi mumkin, ammo ular ushbu munosabatlarning ommaviy-huquqiy elementlar bilan qorishgan tabiatini to'liq qamrab olmaydi. Ana shu ilmiy bo'shliq davlat xaridlari elektron shartnomasi-ning fuqarolik-huquqiy tabiatini alohida, tizimli tadqiq etishni taqozo qiladi.

Xorijiy davlatlar qonunchiligini tahlil qiladigan bo'lsak, davlat xaridlarini raqamlashtirishning bir nechta o'ziga xos modelini ko'rish mumkin. Masalan, Yevropa Ittifoqida an'anaviy tarzda davlat xaridlari texnologiya yoki elektron vositalarsiz, to'liq qog'oz shaklida amalga oshirilgan. Yevropa Ittifoqida bu sohani raqamlashtirish jarayoni bosqichma-bosqich, ikki asosiy huquqiy davrni bosib o'tgan holda rivojlandi. Birinchi bosqich – 2004-yildagi xaridlar direktivasi davri bo'lib, unda elektron xaridlar a'zo-davlatlar uchun shunchaki ixtiyoriy imkoniyat sifatida taqdim etilgan edi. Biroq bu imkoniyatdan amalda deyarli foydalanilmadi: a'zo-davlatlar orasida faqat Portugaliya to'liq elektron xaridlar tizimini joriy etdi, qolgan davlatlarning aksariyati an'anaviy qog'oz asosidagi tartib-taomillarni saqlab qoldi (OECD, 2025).

Sifat jihatidan tubdan farqli ikkinchi bosqich 2014-yildagi Davlat xaridlari direktivasi, xususan, 2014/24/EU-son direktiva bilan boshlandi (European Union, 2014). Ushbu direktiva birinchi marta elektron xaridlardan foydalanishni ixtiyoriy emas, balki majburiy tartibga o'tkazdi: e'lonlarni elektron shaklda berish, xarid hujjatlarining elektron shaklda mavjudligi, takliflarni elektron taqdim etish, shuningdek buyurtmachi va yetkazib beruvchilar o'rtasidagi umumiy aloqaning elektron tartibda amalga oshirilishi barcha a'zo-davlatlar uchun majburiy qilib belgilandi.

Amaliy jihatdan direktiva xaridlarni tashkil etuvchi organlar foydalanadigan elektron platformalar orqali amalga oshirilishini nazarda tutgan holda, davlat-a'zolarga ikki model o'rtasida tanlov

erkinligini qoldirdi: yagona milliy platforma yaratish yoxud xaridlarni tashkil etuvchi tashkilotlarning e'tiborini qozonish uchun bir-biri bilan raqobatlashuvchi bir nechta platformaga ruxsat berish. Bu yondashuv markazlashtirilgan yagona yechimni majburiy qilib belgilamagan, balki texnik-tashkiliy moslashuvchanlikka ustuvorlik bergan.

Biroq direktiva mohiyatan ilgari qog'ozda amalga oshirilgan jarayonlarni shunchaki elektron formatga "ko'chirish" bilan cheklandi. Natijada elektron xaridlar tizimi ma'lumotlarni real vaqt rejimida yig'ish va tahlil qilish imkoniyatini to'liq ta'minlay olmadi. Yana bir muhim cheklov shundan iboratki, direktivaning elektron aloqa bo'yicha majburiyati faqat shartnoma tuzilgunga qadar bo'lgan bosqichlarni qamrab oladi; shartnoma tuzilgandan keyingi bosqichlar, ya'ni ijro, o'zgartirish va bekor qilish jarayonlari ushbu majburiyat doirasidan tashqarida qoldirilgan.

Shunga qaramay, texnik infratuzilma darajasida muayyan yutuqlarga erishildi: Yevropa Komissiyasi tomonidan joriy etilgan yagona elektron e'lon formati (eForms) *Tenders Electronic Daily* portali orqali barcha a'zo-davlatlar bo'yicha xaridlar to'g'risidagi ma'lumotlarni standartlashtirish imkonini berdi. Xulosa qilib aytganda, Yevropa Ittifoqining elektron xaridlarga o'tish tajribasi shuni ko'rsatadiki, keng qamrovli huquqiy majburiyatning o'zi, agar u mavjud tartib-taomillarni raqamlashtirish bilan cheklanib qolsa, boshidanoq raqamli tamoyillar asosida qurilgan tizimga xos bo'lgan barcha afzalliklarni ta'minlay olmaydi (OECD, 2025).

Janubiy Koreyada davlat xaridlarini raqamlashtirish tajribasi o'ziga xosligi bilan ajralib turadi. Bu yerda avval elektron hujjat va elektron imzoning yuridik kuchini tan olish bo'yicha maxsus qonunchilik yaratilgan, so'ngra bu asosda yaxlit xaridlar platformasi qurilgan. 1996-yilda o'tkazilgan elektron kim oshdi savdosi pilot loyihasi elektron hujjatlar va imzolarining yuridik haqiqiyliги hamda tasdiqlanishi masalasida huquqiy noaniqliklarga duch kelgan. Ushbu muammoni bartaraf etish maqsadida 1999-yilda "Elektron tijorat to'g'risida"gi asosiy qonun va "Elektron raqamli imzo to'g'risida"gi qonun qabul qilinib, ular elektron hujjatlarining ishonchiligi va xavfsizligini ta'minlovchi shifrlash andozalarini belgiladi.

Shu huquqiy zaminda 2002-yilda Davlat xaridlari xizmati tomonidan KONEPS (Korea ON-line E-Procurement System) – butun xaridlar jarayonini, ya’ni byudjetlashtirishdan tortib tender e’loni, tanlov, shartnoma tuzish va onlayn to’lovgacha bo’lgan barcha bosqichlarni qamrab oluvchi yagona “bitta darcha” tizimi joriy etildi (OECD, 2025).

Huquqiy-sivilistik nuqtayi nazardan muhim jihati shundaki, KONEPS davlat organlarining turli ma’lumotlar bazalari (biznes-registratsiya guvohnomasi, soliq to’lovi to’g’risidagi ma’lumot, qurilish tajribasi bo’yicha reyestrlar) bilan avtomatik ma’lumot almashinuvini yo’lga qo’yish orqali yetkazib beruvchilardan bir xil hujjatlarni qayta-qayta talab qilishni bartaraf etadi (“bir marta taqdim etish” tamoyili), bu esa ma’muriy to’siqlarni kamaytirish bilan bir qatorda inson omili va ma’muriy diskretsiyaga bog’liq korrupsiyaviy xavflarni ham qisqartiradi. Ba’zi tadqiqotlarga ko’ra, tizim hisobiga yillik tranzaksion xarajatlar tejami sezilarli miqdorni tashkil etgan.

KONEPS tizimining asosiy maqsadi dastlabdan davlat tashkilotlari va yetkazib beruvchilar o’rtasidagi korrupsiyaviy aloqalarning oldini olish hamda qog’oz shaklidagi shartnomalar bilan bog’liq keraksiz xarajatlarni qisqartirish bo’lgan. Qamrov va funktsionallik darajasi bo’yicha KONEPS eng ilg’or elektron xaridlar platformalaridan biri hisoblanadi, bu esa Koreyada davlat xaridlarining samaradorligi, natijadorligi va holligini sezilarli darajada oshirdi (OECD, 2025).

Qozog’iston Respublikasida davlat xaridlarini elektron shaklga o’tkazish jarayoni bosqichma-bosqich va uzoq muddatli institutsional rivojlanish natijasida shakllangan. Elektron xaridlar tizimining huquqiy asosi 2008-yilda mamlakat qonunchiligiga kiritilgan bo’lib, xuddi shu yili “Elektron tijorat markazi” AJ tomonidan narxlarni so’rov usulini qamrab oluvchi tizimning pilot versiyasi ishga tushirilgan. Keyingi yillarda tizim funktsionalligi bosqichma-bosqich kengaytirilib, boshqa xarid usullari ham unga integratsiya qilingan. 2014-yilda tizimga elektron shartnomalar instituti joriy etilgan bo’lib, bu shartnomaviy munosabatlarni raqamlashtirishning muhim bosqichi hisoblanadi.

2016-yilda “Davlat xaridlari to’g’risida”gi qonun va unga muvofiq qabul qilingan davlat xaridlari qoidalarini asosida tizimning yangi, hozirgi

amaldagi versiyasi ishga tushirilgan. Ushbu qonunga bo’ysunuvchi barcha davlat buyurtmachilari xaridlarni faqat elektron tizim orqali amalga oshirishlari majburiy qilib belgilangan. 2017-yilda barcha davlat xaridlari operatsiyalari uchun elektron hisob-fakturalash majburiy tartibga kiritilgan, 2018-yildan boshlab esa qabul qilish dalolatnomalari va kvitansiyalar to’liq elektron shaklda rasmiylashtirila boshlagan, bu esa milliy g’aznachilik tizimi orqali yetkazib beruvchilarga to’lovlarni tezlashtirishga xizmat qilgan.

2018-yil oxirida “Davlat xaridlari to’g’risida”gi qonunga kiritilgan tuzatishlar tizimni moliyalashtirish modelini tubdan o’zgartirdi: davlat byudjeti o’rniga yetkazib beruvchilarning yillik obuna to’lovlari tizimni ishlab chiqish, ekspluatatsiya qilish va texnik xizmat ko’rsatish xarajatlarini qoplashning asosiy manbaiga aylandi. Shuningdek, barcha potensial yetkazib beruvchilar uchun elektron hamyon mexanizmi joriy etilgan bo’lib, u garov mablag’larini saqlash-qaytarish hamda yillik obuna to’lovlarini amalga oshirish uchun mo’ljallangan. Shunday qilib, Qozog’istonning elektron xaridlar tizimi rejalashtirishdan shartnoma ijrosigacha bo’lgan butun jarayon bo’yicha – “elektron rejalashtirish – elektron xarid – elektron shartnoma – elektron ijro – elektron to’lov” formulasi asosida bosqichma-bosqich rivojlanib bordi (OECD, 2019).

Qozog’istonda elektron xaridlarni tartibga soluvchi asosiy normativ hujjat “Davlat xaridlari to’g’risida”gi qonun hisoblanadi. Ushbu qonunning 4-moddasida belgilangan davlat xaridlarining sakkizta tamoyili qatorida ochiqlik va shaffoflik tamoyili alohida o’rin egallaydi, bu esa elektron tizimning huquqiy negizini tashkil etadi.

Qozog’iston elektron xaridlar tizimining afzalliklari qatoriga quyidagilarni kiritish mumkin. Birinchidan, tizim rivojlangan davlatlar bilan solishtirganda ancha keng funktsional qamrovga ega – rejalashtirishdan ijrogacha bo’lgan deyarli barcha bosqichlar elektronlashtirilgan, holbuki, ko’plab davlatlarda elektron hisob-fakturalash kabi funktsiyalar hali to’liq joriy etilmagan.

Ikkinchidan, har bir alohida xarid operatsiyasi darajasida shaffoflik yetarli darajada ta’minlangan: tender e’lonlari, texnik topshiriqlar, baholash mezonlari va shartnoma matnlari umumiy foydalanish uchun ochiq.

Uchinchidan, tizimning markazlashgan xarakteri xarid ma'lumotlarini yig'ish va tahlil qilishni soddalashtiradi, chunki deyarli barcha davlat buyurtmachilari yagona platformadan foydalanadi. Bundan tashqari, ro'yxatdan o'tgan foydalanuvchilar va yetkazib beruvchilar sonining barqaror o'sishi tizimga bo'lgan ishonchning ortib borayotganidan dalolat beradi.

Xulosa qilib aytganda, Qozog'istonning elektron xaridlar tizimi institutsional evolyutsiyasi, huquqiy tartibga solish darajasi va operatsion shaffofligi jihatidan Markaziy Osiyo mintaqasida ilg'or tajriba sifatida baholanishi mumkin va O'zbekiston uchun elektron xaridlar tizimini takomillashtirishda inobatga olinishi lozim bo'lgan muhim saboqlarni beradi.

O'zbekiston Respublikasining "Davlat xaridlari to'g'risida"gi Qonuni, Prezidentning PF-259-son Farmoni va Vazirlar Mahkamasining davlat xaridlari strategiyasi to'g'risidagi qarori bilan belgilangan islohotlar yo'nalishini yuqorida tahlil qilingan xorijiy tajriba asosida quyidagi tavsiyalar bilan boyitish mumkin.

Birinchidan, Fuqarolik kodeksida elektron shartnoma tushunchasi va elektron imzoning yozma shaklga tengligi tamoyilini Janubiy Koreya va Qozog'iston tajribasiga muvofiq, alohida va aniq norma sifatida mustahkamlash lozim; bu davlat xaridlari sohasidagi elektron bitimlarning yuridik ishonchliligini oshiradi.

Ikkinchidan, milliy xaridlar portali doirasida xaridlar jarayonining to'liq rejalashtirishdan shartnoma ijrosi, o'zgartirilishi va to'lovigacha bo'lgan bosqichlarini raqamlashtirish qonun darajasida mustahkamlanishi kerak; bunda Yev-

ropa Ittifoqi tajribasidagi "shartnomadan keyingi bo'shliq"ni takrorlamaslik zarur.

Uchinchidan, avtomatik komplayens mexanizmlarini joriy etish orqali inson omili ta'sirini kamaytirish hamda manfaatlar to'qnashuvi yuzaga kelishining oldini olish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, davlat xaridlarining raqamlashtirilishi shartnomaviy munosabatlarning fuqarolik-huquqiy mohiyatini o'zgartirmasa-da, uni ifodalash va tasdiqlash mexanizmlarini tubdan yangilaydi: irodani mustahkamlash va uni tasdiqlash funksiyalari elektron hujjat va elektron imzo orqali amalga oshiriladi. Xorijiy tajriba tahlili quyidagi asosiy xulosalarga olib keladi.

Yevropa Ittifoqi modeli keng qamrovli huquqiy majburiyat mavjud tartib-taomillarni shunchaki raqamlashtirish bilan cheklansa, kutilgan barcha afzalliklarni bermasligini ko'rsatadi. Janubiy Koreyaning KONEPS tizimi avval elektron hujjat va imzoning yuridik kuchini tan olib, so'ngi ra yaxlit platforma qurish samarali ekanligini tasdiqlaydi. Qozog'iston tajribasi esa xaridlar jarayonini rejalashtirishdan to'lovigacha to'liq raqamlashtirishning ahamiyatini namoyon etadi.

Shundan kelib chiqib, O'zbekistonda elektron shartnoma va elektron imzoning yozma shaklga tengligini Fuqarolik kodeksida aniq mustahkamlash, xaridlar jarayonini to'liq raqamlashtirish, sifat mezonlari reyestrini joriy etish, avtomatik komplayens mexanizmlarini qo'llash muvofiqdir. Ushbu xulosalar muvaffaqiyatli islohot faqat texnologik yechimga emas, balki izchil fuqarolik-huquqiy asosga tayanishi lozimligini tasdiqlaydi.

REFERENCES

- Abdusalilov, A. (2016). Pravovaya kharakteristika dogovorov, zaklyuchaemykh v Internetе [The legal characteristics of contracts concluded on the Internet]. *Journal of Russian Law*, (2). <https://justicemaker.ru/view-article.php?id=4&art=5346>
- Beloborodov, M. V., Yakovenko, D. A., & Nedelkina, Yu. E. (2021). Pravovaya priroda dogovora, zaklyuchennogo v forme elektronnoogo dokumenta [The legal nature of a contract concluded in the form of an electronic document]. *Law and Rights*, (7), 62–67. <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovaya-priroda-dogovora-zaklyuchennogo-v-forme-elektronnoogo-dokumenta>
- Davidson, A. (2009). *The law of electronic commerce*. Cambridge University Press. https://www.droitentreprise.com/wp-content/uploads/The_Law_of_Electronic_Commerce.pdf
- Deng, Y. (2025). Elektronnyy dogovor v grazhdanskom prave Uzbekistana i Kitaya: Yuridicheskaya sila i pravovye mekhanizmy upravleniya riskami [Electronic contract in the civil law of Uzbekistan and China: the legal force and legal mechanisms of risk management].

Legal force and legal risk management mechanisms]. *Society and Innovation*, 6(5), 69–77. <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol6-iss5-pp69-77>

European Union. (2014). Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. *Official Journal of the European Union*, L 94, 65–242. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj>

OECD. (2019). *Public procurement in Kazakhstan: Reforming for efficiency (OECD Public Governance Reviews)*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/c11183ae-en>

OECD. (2025). *Digital transformation of public procurement: Good practice report (OECD Public Governance Policy Papers No. 77)*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/79651651-en>

President of the Republic of Uzbekistan. (2025, December 26). *On further measures to ensure competition and transparency in the public procurement system (Decree No. DP-259)*. Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-7952218>

Prizhennikova, A. N., & Kolyada, G. Y. (2020). Entrepreneurial activity in the conditions of the digital economy. *Education and Law*, (1), 244–253. <https://doi.org/10.24411/2076-1503-2020-00037>

Republic of Kazakhstan. (2024). *On Public Procurement (Law No. 106-VIII)*. Adilet.zan.kz. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2400000106>

Republic of Uzbekistan. (1996). *Civil Code of the Republic of Uzbekistan*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-111189>

Republic of Uzbekistan. (2021). *On Public Procurement (Law No. LRU-684)*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-5382974>

Rustambekov, I. R. (2017). *Legal regulation issues of civil law relations on the Internet*. TSUL Publ.

Tayler, Y., & Langburd Wright, N. (2018, March 14). *The future of public procurement in the era of digitalization*. World bank blogs. <https://blogs.worldbank.org/en/governance/future-public-procurement-era-digitalization>

Usmonov, V. M. (2021). *Improving the legal framework for concluding and formalizing commercial contracts* [Doctoral dissertation]. National Guard Military-Technical Institute of the Republic of Uzbekistan.

Uzbek Republican Commodity Exchange. (2026, February 5). *UZEX activities: Results of 2025*. UzReport. <https://uzreport.news/exchange/2025-yil-yakunlariga-ko-ra-o-zbekiston-respublika-tovar-xom-ashyo-birjasida-tuzilgan-bitim>

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-YIL 4-SON

VOLUME 6 / ISSUE 4 / 2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.4>.

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence>